

Ce știu și ce cred adolescenții din România despre schimbările climatice?

AUTORI

→ Gabriel Bădescu

INFO Află mai multe despre autori la sfârșitul acestui document.

Cinci numere cheie despre ce știu și ce cred adolescenții din România despre mediu

55%

dintre elevii români de 15 ani ating nivelul de bază la științele mediului în PISA 2025, față de 74% în OECD.

77%

dintre elevii români spun că știu cum să lucreze cu alții pentru a avea un efect pozitiv asupra mediului, față de 68% în OECD.

73%

dintre elevii români ar vrea să contribuie prin profesia lor la protejarea mediului, față de 62% în OECD.

76%

din tinerii de 15 ani din România sunt acoperiți de eșantionul PISA 2025; ceilalți lipsesc din imagine.

15,5%

dintre tinerii de 18–24 de ani părăsiseră timpuriu școala în 2025, față de 9,1% în UE.

Trei lucruri centrale din acest capitol

Adolescenții români sunt preocupați de mediu, dar nu au încă instrumentele să-l înțeleagă

Doar 55% ating nivelul de bază la științele mediului, față de 74% în OECD, deși sunt mai încrezători decât media OECD că pot schimba lucrurile.

Educația este, în sine, politică climatică

Eșantionul PISA acoperă doar 76% dintre tinerii de 15 ani, iar cei care lipsesc provin disproporționat din familiile sărace și din mediul rural, deci cunoștințele reale ale generației sunt probabil și mai reduse.

Dezbaterea viitoare nu va fi dacă, ci *cine* plătește tranziția

Criza energetică din vara lui 2026 a legat clima de factura la curent, iar când sprijinul e larg, dar cunoștințele sunt reduse, opiniile pot fi schimbate ușor de o criză sau de o narațiune simplă.

Aproape trei sferturi dintre adolescenții români de 15 ani și-ar dori să protejeze mediul prin meseria pe care o vor alege. Doar puțin peste jumătate dintre ei pot însă folosi noțiuni științifice de bază pentru a interpreta o problemă de mediu. Această distanță dintre a vrea și a putea ne spune mult despre felul în care România va dezbate tranziția în anii următori.

Anul trecut, în **Capitolul 13 din Starea Climei 2025 (Educație școlară în România și înțelegerea problemelor de mediu)**, am arătat că România are unul dintre cele mai scăzute niveluri de alfabetizare științifică din Europa și că doar 46% dintre români identifică activitatea umană drept cauza principală a schimbărilor climatice, față de 72% în media UE. Anul acesta, datele PISA 2025 ne permit să privim pentru prima dată în detaliu generația care intră acum în liceu.

În continuare, analizăm patru aspecte: cum s-a schimbat contextul european și românesc al dezbaterii despre climă, ce arată PISA 2025 despre cunoștințele și atitudinile elevilor, cum ar putea criza energetică din vara lui 2026 să schimbe aceste atitudini și ce înseamnă aceste date pentru viitorii alegători.

Concepte de bază

PISA: Programme for International Student Assessment (Programul pentru Evaluarea Internațională a Elevilor) – evaluare internațională coordonată de OCDE care măsoară competențele elevilor de 15 ani la citire, matematică și științe. În ediția 2025, științele au fost domeniul principal, cu o componentă dedicată mediului.

OCDE: Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică. „Media OCDE” este media statelor membre și este folosită ca termen de comparație. România nu este (încă) membră, dar participă la PISA.

Nivelul 2 de competență: pragul de bază stabilit de OCDE – elevii care îl ating pot folosi cunoștințe științifice elementare pentru a explica fenomene familiare și a interpreta date simple. Sub acest prag, elevii rezolvă cel mult sarcini foarte simple, în contexte familiare.

Științele mediului (PISA 2025): componentă care evaluează capacitatea elevilor de a folosi cunoștințe științifice pentru a înțelege probleme de mediu (climă, biodiversitate, resurse), împreună cu chestionare despre atitudini și comportamente.

Părăsirea timpurie a școlii: indicator Eurostat – ponderea tinerilor de 18-24 de ani care au cel mult studii gimnaziale și nu mai urmează nicio formă de educație sau formare.

Contextul: de la „dacă” la „cine plătește”

De ce vara lui 2026 a făcut dezbateră despre climă mai concretă

În ultimul timp, dezbateră despre climă s-a schimbat vizibil în Europa. Obiectivele climatice sunt contestate mai des din perspectiva costurilor economice, a competitivității și a securității energetice. Uniunea Europeană a adoptat în martie 2026 o țintă obligatorie de reducere cu 90% a emisiilor nete până în 2040 față de 1990. În același timp, UE a introdus mai multă flexibilitate în modul în care aceste obiective vor fi atinse: începând din 2036, până la 5% pot proveni din credite internaționale de carbon (cel puțin 85% din reducere trebuie realizată în interiorul UE), iar revizuirea sistemului european de comercializare a emisiilor urmărește explicit și reducerea presiunilor asupra industriei.

Tensiunea este vizibilă în spațiul public. Producătorii europeni de camioane cer amânarea cu trei ani a obiectivelor de reducere a emisiilor pentru 2030, invocând prețurile energiei și infrastructura insuficientă de încărcare. În Parlamentul European se discută folosirea unei părți mai mari din veniturile obținute prin taxarea carbonului pentru sprijinirea industriei. Comisia revizuește sau simplifică mai multe reglementări de mediu, iar organizațiile ecologiste o acuză că slăbește legislația sub presiunea industriei. Nu mai avem o dezbateră simplă între cei care acceptă sau contestă schimbările climatice, ci una tot mai dificilă despre cine plătește tranziția și cât de repede poate fi făcută fără pierderi economice și sociale importante.

România a avut în această vară o experiență care face întrebarea și mai concretă. Seceta severă și nivelul foarte scăzut al Dunării au afectat producția de energie, inclusiv centrala nucleară de la Cernavodă. La sfârșitul lui iulie, Guvernul a declarat stare de alertă la nivel național pentru luna august, iar cele două reactoare de la Cernavodă au fost oprite succesiv (28 iulie și 13 august), ceea ce a eliminat aproximativ o cincime din producția națională de electricitate. România a crescut importurile, iar seara energia a ajuns uneori să coste de câteva ori mai mult decât la prânz, când producția fotovoltaică era ridicată. Criza a început deja să se vadă și în ofertele furnizorilor către populație.

Este un caz care ilustrează clar tensiunile dintre climă, tehnologie și energie. Seceta, unul dintre fenomenele a căror frecvență și intensitate sunt influențate de schimbările climatice, a redus producția hidro și a făcut mai dificilă răcirea reactoarelor nucleare. În același timp, energia solară a ajutat masiv în timpul zilei, dar lipsa capacităților de stocare și a altor surse flexibile a creat probleme seara. Dintr-o dată, discuția despre climă nu mai este despre ceva care se întâmplă în 2050, ci despre factura de luna viitoare și despre riscul de a nu avea suficientă energie într-o seară de august.

Acronime și termeni

ETS: EU Emissions Trading System (Sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii): companiile din energie și industrie trebuie să dețină certificate pentru fiecare tonă de CO₂ emisă; veniturile din vânzarea certificatelor merg în principal la statele membre.

Credite internaționale de carbon: reduceri de emisii obținute în țări partenere și contabilizate în ținta UE. Pentru 2040, pot acoperi cel mult 5% din emisiile nete din 1990, începând din 2036.

Ținta climatică pentru 2040: reducerea cu 90% a emisiilor nete de gaze cu efect de seră față de 1990, introdusă prin modificarea Legii europene a climei (2026).

Tocmai de aceea este interesant să vedem cum privesc schimbările climatice tinerii din România. PISA 2025 oferă pentru prima dată o imagine mult mai detaliată.

Cunoștințe puține, dar atitudini favorabile

Ce știi și ce cred elevii de 15 ani

PISA 2025 a avut științele ca domeniu principal și a inclus o analiză amplă a competențelor și atitudinilor legate de mediu. Testarea distinge între ceea ce elevii știu, ceea ce cred și ceea ce spun că fac.

La științele mediului, elevii români obțin în medie 426 de puncte, față de media OCDE, de 480 de puncte. Doar 55% ating cel puțin nivelul 2, considerat pragul de bază al competenței, față de 74% în OCDE. Aproape jumătate dintre elevii români de 15 ani testați au, așadar, dificultăți când trebuie să folosească noțiuni științifice elementare pentru a interpreta o problemă de mediu.

Aceste rezultate susțin o idee larg acceptată: pentru a înțelege schimbările climatice este nevoie nu doar de informații despre efectul de seră, ci și de matematică elementară, citirea graficelor, gândire cauzală, înțelegerea incertitudinii și capacitatea de a evalua surse și argumente.

Paradoxal, elevii români sunt relativ optimiști în privința capacității lor de a schimba lucrurile. 83% cred că pot avea personal un efect pozitiv asupra mediului, față de 81% în media OCDE. 85% cred că acțiunea colectivă poate rezolva problemele de mediu, comparativ cu 82% în OCDE. Iar 77% spun că știu cum să lucreze împreună cu alții pentru a avea un efect pozitiv, față de 68% în OCDE.

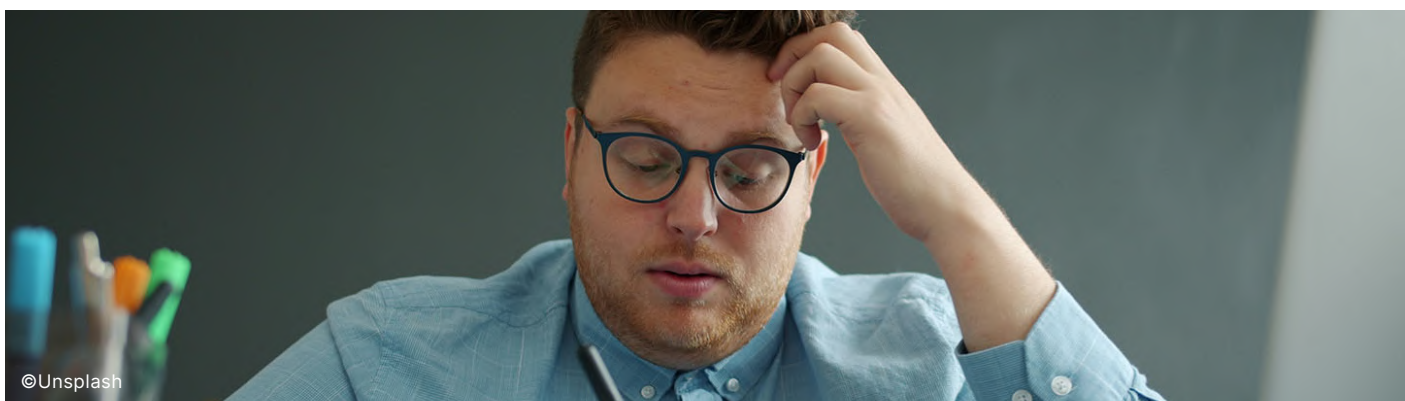
La fel de interesant este faptul că 73% dintre elevii români spun că ar fi interesați să contribuie prin profesia lor la protejarea mediului, față de 62% în media OCDE. Datele studiului Fundației Friedrich Ebert (FES) despre tinerii din România, analizate anul trecut în Starea Climei 2025, sugerau deja un nivel relativ ridicat de preocupare pentru climă în rândul tinerilor români și o asociere pozitivă cu nivelul de educație. PISA 2025 întărește imaginea: problema principală nu pare să fie lipsa interesului.

Avem, mai degrabă, o diferență între preocupare și capacitatea de a înțelege problema. Adolescenții români sunt ceva mai încrezători decât media OCDE că pot contribui la rezolvarea problemelor de mediu, dar au mult mai puține cunoștințe pentru a evalua realist soluțiile. Nota de țară PISA 2025 arată același lucru dintr-un alt unghi: indicele de conștientizare a problemelor de mediu este sub media OCDE ($-0,34$, față de $-0,14$), în timp ce indicii încrederii în propria capacitate de a produce schimbări și în eficiența acțiunii colective sunt peste medie ($0,12$ și $0,19$, față de 0).

Această diferență poate deveni importantă tocmai într-o perioadă în care politicile climatice devin mai controversate. Este relativ ușor să susții, în general, protejarea mediului. Mult mai greu este să alegi între o taxă pe carbon, subvenționarea energiei, menținerea temporară a cărbunelui, investiții în nuclear, regenerabile, rețele și stocare, atunci când fiecare opțiune are costuri și beneficiari diferiți.

Ce măsoară și ce nu măsoară PISA

- ➔ Măsoară competențele elevilor de 15 ani aflați în școală, aproximativ 76% din generația care a intrat la școală în urmă cu 10 ani în România.
- ➔ Atitudinile sunt declarate de elevi în chestionare: arată ce cred și ce spun că fac, nu neapărat ce fac.
- ➔ Testele au avut loc înainte de criza energetică din vara lui 2026.
- ➔ Elevii de 15 ani nu sunt încă alegători, dar vor vota peste trei-patru ani.

Ce schimbă o criză energetică?

Criza poate face clima mai concretă sau politicile climatice mai nepopulare

Testele PISA 2025 s-au desfășurat înainte de criza energetică din vara lui 2026. Nu știm, prin urmare, cum ar răspunde aceiași elevi astăzi. Sunt posibile efecte în direcții opuse. Experiența secetei și a problemelor de producție poate face schimbările climatice mai concrete. Un fenomen perceput până acum ca abstract devine legat direct de apa din Dunăre, de producția de electricitate și de costurile pentru gospodărie. Vara lui 2026 a fost marcată de secetă severă în România și alte părți ale Europei, iar august a fost una dintre cele mai calde luni măsurate vreodată la nivel global. Dar creșterea prețurilor poate avea și efectul opus. Când politicile climatice sunt asociate, corect sau nu, cu facturi mai mari, restricții sau riscuri pentru locuri de muncă, sprijinul pentru ele poate scădea. Tocmai aceasta este una dintre marile tensiuni actuale din UE. Obiectivele pe termen lung rămân, dar Comisia și statele membre caută tot mai des formule care să reducă impactul economic imediat.

Pentru România, această tensiune este și mai relevantă. În august, autoritățile au cerut inclusiv amânarea închiderii unor centrale pe cărbune, invocând situația dificilă din sistem. Comisia Europeană a apreciat că situația regională era dificilă, dar încă stabilă. Exemplul arată cât de repede se poate schimba ordinea priorităților atunci când securitatea energetică devine o problemă imediată. Un nou sondaj, cu aceleași întrebări, aplicat după vara lui 2026, ar arăta în ce direcție s-au mișcat atitudinile.

De la elevii de 15 ani la alegători

Cine lipsește din imagine și de ce contează pentru vot

Vorbim adesea despre „tinerii români de 15 ani”, dar PISA testează elevii de această vârstă care sunt încă în sistemul de educație și îndeplinesc condițiile de eligibilitate. În România, eșantionul PISA 2025 reprezintă aproximativ 76% din populația totală de 15 ani. O parte relevantă a generației lipsește deci din această imagine. România are cea mai ridicată rată de părăsire timpurie a școlii din Uniunea Europeană. În 2025, 15,5% dintre tinerii de 18–24 de ani aveau cel mult studii gimnaziale și nu mai participau la educație sau formare, față de 9,1% în UE.

Tinerii aflați în afara școlii provin disproporționat din familii sărace, din mediul rural și din familii cu nivel educațional scăzut. Sunt exact grupurile care, în PISA, tind să obțină rezultate mai slabe. Putem deci presupune cu destulă siguranță că nivelul de cunoștințe despre mediu al întregii populații de 15 ani este mai scăzut decât cel măsurat în eșantionul PISA.

Astfel, extinderea accesului la educație de calitate este, în sine, o politică relevantă pentru capacitatea societății de a înțelege problemele de mediu, o concluzie pe care o formulăm și în Starea Climei 2025.

PISA testează elevi de 15 ani, nu alegători. Totuși, ar fi greu de crezut că atitudinile unei generații se schimbă complet în cei trei-patru ani dintre test și dobândirea dreptului de vot. Nu putem transpune mecanic procentele PISA asupra tinerilor adulți, dar este rezonabil să presupunem că ele descriu aproximativ mediul de opinii din care vor proveni alegătorii foarte tineri.

Din această perspectivă, datele au și o miză politică. Dacă tinerii sunt mai preocupați de climă, mai încrezători în acțiunea colectivă și mai dispuși să accepte ideea unei tranziții ecologice decât generațiile mai vârstnice, partidele vor avea motive să țină cont de aceste atitudini. Pe de altă parte, dacă sprijinul este larg, dar cunoștințele sunt reduse, opiniile pot fi și mai ușor de schimbat de o criză energetică, o campanie politică sau o narațiune simplă despre „Bruxelles care ne scumpește energia”. Competiția politică viitoare nu va avea loc doar între cei care „cred” și cei care „nu cred” în schimbările climatice. Mult mai probabil, ea va privi costul tranziției, viteza ei și distribuția costurilor: cine plătește mai mult, cine este protejat și ce tehnologii sunt acceptabile.

Concluzii

Între a fi preocupat și a putea înțelege

PISA 2025 arată că adolescenții români au deja o disponibilitate destul de mare de a lua în serios problemele de mediu. Ce le lipsește mai des sunt cunoștințele și capacitatea critică pentru a evalua soluțiile. După vara energetică din 2026 și într-o Europă în care politica climatică devine tot mai contestată, această diferență dintre a fi preocupat și a putea înțelege devine mai importantă decât era cu numai un an în urmă.

Surse și referințe

OCDE (2026), PISA 2025 Results (Volume I) Country note: Romania.

https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2025-results-volume-i-country-notes_2d4ff9ea-en/romania_2b6e8684-en.html

OCDE (2026), Students and the environment, PISA 2025 Results (Volume I).

https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2025-results-volume-i_73451bc5-en/full-report/students-and-the-environment_c05406df.html

Eurostat (4 iunie 2026), Early school leavers down to 9.1% in 2025.

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260604-1>

Consiliul UE (5 martie 2026), 2040 climate target: Council gives final green light.

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/03/05/2040-climate-target-council-gives-final-green-light/>

